

Jaarverslag Federatie Landbouw en Zorg 2015

In dit jaaroverzicht worden de ontwikkelingen en activiteiten van de Federatie Landbouw en Zorg, die voor de Federatie respectievelijk de sector Landbouw en Zorg in 2015 van grote waarde zijn geweest, nader belicht.

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave:	1
1. Inleiding	1
2. Ontwikkelingen van de sector	1
3. Kwaliteit en landelijke klachtencommissie	1
4. Belangenbehartiging	1
5. Communicatie	1
6. Financieel	1
7. Kennis - en innovatie	1
8. 2016	1

1. Inleiding

De Federatie Landbouw en Zorg (FLZ) is de landelijke brancheorganisatie voor de sector Landbouw en Zorg. Ze werkt aan professionalisering van de sector door o.a. toetsbare en transparante kwalitatief hoogwaardige zorg (kwaliteitssysteem) op zorgboerderijen te bewerkstelligen, faciliteert regionale organisaties van zorgboeren en is aanspreekpunt voor stakeholders. De FLZ brengt landbouw en zorgpartijen bij elkaar, stimuleert hen tot samenwerken en is de aanjager van nieuwe perspectievolle ontwikkelingen. De FLZ ondersteunt haar leden om een duurzame positie in de zorgmarkt en maatschappij te realiseren.

De Federatie Landbouw en Zorg werkt vanuit de onderstaande missie en visie:

Missie

De missie van de Federatie Landbouw en Zorg Nederland is:

Het ondersteunen van de aangesloten zorgboeren bij het realiseren van een duurzame positie, samenwerking in de zorgketen en maatschappelijk werkveld. Zodat zij instaat zijn en blijven om zorg- en maatschappelijke hulpvragen van kwetsbare mensen te vervullen en hun een volwaardige plek te geven in de maatschappij. Samen met onze zorgboeren werken wij aan een vitaal platteland waar iedereen welkom is.

Visie

De Federatie Landbouw en Zorg heeft met haar aangesloten zorgboeren een visie ontwikkeld op het actief mee laten doen van mensen met een zorg of maatschappelijke hulpvraag. Dit alles gebeurt op een bijzondere plek waar door de agrarische bedrijvigheid, structuur, rust, natuur, omgaan met dieren en gewassen, de nuchterheid van de boer(in) en het (samen)werken met elkaar, op een natuurlijke wijze zorg, ontwikkeling en participatie van mensen met een hulpvraag tot stand komt.

Dat maakt 'Bij de boer, elke dag buitengewoon'!

Het jaar 2015 is het jaar waar de transitie AWBZ – WMO zijn concrete beslag heeft gekregen. Het speelveld is veranderd en de effecten en kansen daarvan zijn duidelijk zichtbaar geworden. Met nieuwe en bestaande opdrachtgevers, de korting op vergoedingen, de

invoering van de nieuwe Wet Langdurige Zorg, maar ook de veerkracht van onze zorgboeren.

Sinds januari 2015 is er veel veranderd in de financiering van de zorg; gemeenten zijn verantwoordelijk geworden voor de jeugdzorg en de lichtere vormen van ondersteuning voor volwassenen. De zwaardere vormen van ondersteuning voor volwassenen zijn overgegaan van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten naar de Wet Langdurige Zorg. De sector Zorglandbouw, onze zorgboeren, hebben ook direct met deze stelselwijzigingen te maken.

De kansen die als gevolg van dit veranderde speelveld zijn ontstaan en onze sector daarmee ook de mogelijkheid bieden om de kracht en meerwaarde van de zorgboerderijen te vertalen naar participatiemogelijkheden voor mensen/cliënten bieden een uitdagend perspectief.

Los van alle mogelijkheden die voor de Zorglandbouw in 2015 zichtbaar zijn geworden, zijn er als gevolg van de stelselwijzigingen ook grote knelpunten ontstaan voor cliënten/deelnemers en zorgboeren waarbij de betalingsachterstanden bij de Sociale Verzekeringsbank, de verschillende gemeenten en de toenemende administratieve lastendruk de grootste impact hebben gehad en nog niet zijn opgelost.

Voor 2015 was het devies: 'Veerkrachtig inspelen op nieuwe ontwikkelingen' waarbij het bieden van zorg in de breedste zin en het werken aan zorgen voor elkaar als samenleving collectief door onze zorgboeren dagelijks wordt uitgedragen. Zinvol werk doen en daarbij laten zien dat participatie op vele manieren kan worden ingevuld, geborgd door een kwaliteitskeurmerk, is waar wij als sector ook in 2015 hard aan hebben gewerkt.

Dit werd nog eens benadrukt en omlijst door een mooi en kleurrijk palet over de zorglandbouw tijdens het congres 'Kracht van kleinschaligheid' d.d. 18 september 2015, dat mede mogelijk is gemaakt door een financiële ondersteuning van het ministerie van VWS.

Het jaar 2015 is afgesloten met de FLZ Verdiepingsdag. Waarbij de FLZ-leden met elkaar in gesprek zijn gegaan over de veranderingen in het speelveld van zorgboeren en wat dit voor de hen betekent. De timing was goed om dat nu met elkaar te doen, waarbij elke mening telde en gesproken is over wederzijdse behoeften, zorgen, kansen en verwachtingen. Samen is een start gemaakt met het leggen van het fundament om te gaan bouwen aan een toekomstbestendige en door de zorgboeren gedragen Federatie Landbouw en Zorg en een perspectiefvolle sector zorglandbouw.

2. Ontwikkelingen van de sector

Veranderingen, effecten en kansen

Het veranderingstraject waarmee de zorgboerderijen en alle andere zorgaanbieder samen met hun deelnemers/cliënten in 2015 geconfronteerd zijn, verloopt moeizaam en is verre van rustgevend. De oorzaken daarvan zijn o.a. een niet werkend toewijzingssysteem, grote verschillen in vergoedingen voor te leveren zorg, het CAK heel erg laat komt met de facturen voor de eigen bijdrage, soms bijna 1 jaar en facturen van zorgaanbieders die al meer dan 6 maanden niet worden betaald brengen zorgaanbieders in liquiditeitsproblemen en ook de zorgboerderijen hebben daar veel last van ondervonden. Na de pgb-crisis geeft dit veel financiële druk en onrust bij de zorgboeren en de regionale organisaties van zorgboeren. Daarnaast zijn er steeds meer signalen over het ontmoedigen van pgb door gemeenten, hetgeen in strijd is met de eigen keuze vrijheid van de burger/zorgvrager!

Kortom symptomen van een moeizaam veranderingstraject, met gelukkig ook lichtpuntjes waaruit blijkt dat gemeenten in steeds meer gevallen luisteren naar de signalen vanuit het zorgveld en met elkaar in gesprek gaan.

De stelselwijziging / decentralisatie van zorg is nog steeds onstuimig van karakter en gaat gepaard met grote bezuinigingen en toenemende administratieve lastendruk. Waarbij de betalingsmoraal van gemeenten en de administratieve lastendruk een expliciet aandachtspunt blijft voor de FLZ, in het overleg met het ministerie van VWS en de VNG.

Betere en betaalbare zorg dichtbij de burger organiseren is het leidmotief van staatssecretaris Van Rijn met als sleutelbegrippen; langer thuis wonen, meer zelfstandig, gericht op participatie, inzet mantelzorg / sociaal netwerk / eigen verantwoordelijkheid. De veranderingen in het zorglandschap brengen natuurlijk onrust en onzekerheid mee voor de zorgboeren, maar bieden ook kansen om de (veer)kracht en diversiteit van onze sector te tonen.

Het blijft prachtig om zorgboer te kunnen zijn en te ondernemen met passie en werken met mensen en natuur te combineren. Er is in de afgelopen jaren veel veranderd en we zetten met elkaar stappen voorwaarts en zijn een sector die ertoe doet!

Ontwikkeling aantallen aangesloten zorgboeren 2014-2015

Leden FLZ	Aantal aangesloten zorgboeren	
	(2014)	2015
Vereniging van Zorgboeren Fryslan (onderdeel BEZINN)	(55)	59
Vereniging Zorgboerderijen Groningen (onderdeel BEZINN)	(31)	34
Vereniging zorgboeren Drenthe (onderdeel BEZINN)	(67)	68
Stichting Landzijde Noord Holland	(99)	101
ZLTO Noord Brabant, Zeeland, Gelderland Zuid	(138)	136
Bezig Gelderland	(59)	62
Vereniging Zorgboeren Overijssel	(83)	87
Vereniging Zorgboeren Rivierengebied	(23)	23
Zorgboeren Zuid Holland	(30)	32
Vereniging van zorgboeren Zuid Holland	(26)	26
Vereniging van Utrechtse zorgboerderijen	(21)	23
Vereniging zorgboeren Oost-Gelderland	(27)	29
Vereniging Zorgboerderijen Flevoland	(19)	19
LLTB (Limburgse Land - en Tuinbouworganisatie)	(60)	58
LTO Noord	(20)	17
Totaal aantal leden per (31 december 2014) en 31 december 2015	(758)	774

Overzicht van de leden van de Federatie Landbouw en Zorg

Federatie Landbouw en Zorg de organisatie

Het organogram van de FLZ

Bestuursaangelegenheden

In 2015 hebben er geen bestuurderswisselingen plaatsgevonden. De heer Arjan Monteny is als vice-voorzitter benoemd.

In 2015 bestaat het FLZ bestuur uit de volgende bestuursleden:

- Marijke Vos(voorzitter)
- Arjan Monteny(vice-voorzitter)
- Jan van Beekhuizen(penningmeester)
- Ingrid Havermans
- Sebastiaan van der Flier
- Wim Waanders
- Jacob Kiers

De uitvoeringsorganisatie wordt ondersteund, ter versterking van het gezamenlijk draagvlak, door een aantal door de FLZ ingestelde commissies, te weten:

- De Begrotingscommissie
- De commissie Kwaliteit
- De commissie Kennis en Innovatie
- De commissie Communicatie
- De commissie Strategie

3. Kwaliteit en landelijke klachtencommissie

Kwaliteitsdoelstelling FLZ

De Federatie Landbouw en Zorg heeft als doelstelling te bewerkstelligen dat professionele en kwalitatief hoogwaardige zorg op zorgboerderijen tot stand komt. De geboden zorg is toetsbaar en transparant.

De verdere implementatie van het gedigitaliseerde Kwaliteitssysteem heeft in 2014 een belangrijke bijdrage gehad in de verdere professionalisering van de Zorglandbouw.

In 2015 hebben we een aantal belangrijke stappen gezet met betrekking tot het kwaliteitssysteem.

Zoals al in 2014 ingezet hebben alle bij de FLZ aangesloten zorgboerderijen hun jaarverslag over 2015 via de webapplicatie ter beoordeling aangeboden.

- Op 31 december 2015 werken 697 (+35 t.o.v. 2014) zorgboeren actief met het kwaliteitssysteem (zijn tenminste geëvalueerd). Hiervan hebben 606 (+41 t.o.v. 2014) het keurmerk Landbouw en Zorg “Kwaliteit laat je zien” en daarnaast hebben nog 16 (-6 t.o.v. 2014) zorgboerderijen het HKZ keurmerk zorgboerderijen.
- Op het totaal van de 774 (+ 16 t.o.v. 2014) aangesloten zorgboeren is percentage keurmerkhouders daarmee gestegen naar 78,3% (2014 74,5%) Het aantal zorgboeren dat werkt met het kwaliteitssysteem is gestegen naar 90,1% (2014 87,3%). Dat het laatste getal minder snel stijgt wordt verklaard door de nieuw instroom van zorgboeren die gaan deelnemen in het kwaliteitssysteem.
- De kwaliteitsdoelstellingen van de FLZ zijn t.a.v. het certificeren van de aangesloten zorgboeren zijn gehaald. Een zeer klein deel van de zorgboeren heeft niet op tijd aan haar verplichting voldaan waarmee deze over de jaargrens zijn heengelopen. Hierbij was dan sprake van een zwaarwegende oorzaak die uitstel heeft gerechtvaardigd. Zonder zwaarwegende oorzaak niet voldoen aan de verplichtingen vanuit het kwaliteitssysteem heeft geleid tot uitschrijving van de zorgboerderij bij de Federatie.
- In totaal zijn er in 2015: 81 evaluaties, 111 audits en 668 beoordelingen jaarverslagen afgerond.
- Door de toename in het aantal gecertificeerde Zorgboerderijen zijn in 2015 vier kandidaat auditoren aangetrokken. De opleiding tot volwaardig en zelfstandig auditor is in 2015 met positief resultaat afgerond waarna deze vier auditoren zijn bijgeschreven in het auditorenregister. Hiermee is de noodzakelijke uitbreiding van de auditorengroep afgerond.

Professionalisering

- Creëren van bewustwording door o.a. met elkaar in gesprek te gaan over de kwaliteitsbewaking en de regionale en landelijke rollen en verantwoordelijkheden.
- Actieve sturing en stimulering door de regionale organisaties van zorgboeren (de FLZ leden) op het uitvoeren, door de bij hun aangesloten zorgboeren, van de kwaliteitscertificering;
- In 2015 is het aanbieden van specifieke training op het gebied van het maken van jaarverslagen gecontinueerd op basis van aanvraag. Er is 1 training verzorgd voor de zorgboeren van Bezig. Ca. 30 zorgboeren hebben hier aan deelgenomen.
- Opleiding auditoren: Alle betrokkenen in de audit, evaluaties en beoordelingen zijn verplicht om ten minste drie van de zes geplande (periode 2014-2015) intervisie/opleiding bijeenkomsten bij te wonen. Hiermee wordt voortdurend gewerkt aan kwaliteitsverbetering, kennisvergroting en een eenduidige beoordeling.
- De borging (certificering) van de toetsing van het kwaliteitssysteem en de werkwijze van het kwaliteitsbureau heeft verder vorm gekregen. De functiescheiding tussen bestuur FLZ en het Kwaliteitsbureau Landbouw en Zorg (uitvoering/auditoring KS) zal in 2016/2017 concreet worden. Een organisatie-model zal uitgewerkt, geïmplementeerd en beschreven worden.
- De ontwikkeling van de kwaliteitsbewaking is qua inhoud en proces in 2015 verder ingevuld. Tijdens de FLZ Verdiepingsdag d.d. 6 november 2015 is dit onderwerp verder besproken en heeft geleid tot de ontwikkeling van een actieplan regionale kwaliteitsborging.
- De doorontwikkeling van het digitale Resultaat Meetsysteem is halverwege 2015 ernstig vertraagd, maar eind 2015 weer opgepakt en wordt naar verwachting medio april/mei 2016 operationeel. Waarbij nadrukkelijk wordt geadviseerd om met het Resultaatmeetsysteem te gaan werken i.v.m. het bereiken van uniformiteit in gebruik, regionale/landelijke uitstraling en het genereren van voldoende data t.b.v. de op te leveren rapportages.
- Belangrijk speerpunt: Het vraagstuk van het 'Kwaliteitssysteem versus meerdere locaties' vraagt om een verdieping. De reden hiervan is dat opstarten van extra locaties een groeiend verschijnsel is op de zorgboerderijen. Ook komt het aanbieden van woonzorg steeds meer voor. De Algemene Vergadering heeft aan het bestuur van de FLZ verzocht om de mogelijkheden, om wonen binnen de FLZ te certificeren nader te onderzoeken. Het huidige FLZ keurmerk richt zich namelijk grotendeels op dagbesteding en logeeropvang. De Algemene Vergadering heeft het voorstel van de werkgroep Wonen goedgekeurd en Wonen als onderdeel van het kwaliteitssysteem zal medio 2016 worden geïmplementeerd. Daarnaast wordt onderzocht of er aanpassing noodzakelijk is voor de huidige afspraken over het certificeren van meerdere locaties van één onderneming.

Kleinschalige zorg en kwaliteit

Landelijke Klachtencommissie Landbouw en Zorg

De landelijke Klachtencommissie Landbouw en Zorg is ingesteld door de Federatie op grond van de Wet klachtrecht cliënten zorgsector. De Commissie hanteert een Reglement Klachtencommissie Landbouw en Zorg, vastgesteld door de Federatie. In 2015 bestond de Commissie uit Willem Bruil, Jenny Rigter en Jaap Zomer.

De Commissie hanteert de volgende werkwijze: de binnengekomen klacht wordt naar de zorgboerderij gestuurd, die schriftelijk kan reageren. Vervolgens wordt de klager mondeling gehoord en daarna wordt een bezoek gebracht aan de zorgboerderij waar de beklagde een mondelinge toelichting kan geven. Daarna wordt een beslissing genomen en op schrift gesteld. In een beslissing wordt een uitspraak gedaan over de (on)gegrondheid van de klacht. In de beslissing worden eventueel ook adviezen opgenomen. De beslissing wordt aan beide partijen toegezonden.

In 2015 zijn acht klachten behandeld. Een klacht is ingetrokken. Alle klachten waren – tenminste deels – gegrond. Het kan gaan om de bejegening en de begeleiding van cliënten, maar ook om zorgplannen en –overeenkomsten. Vaak is ook de communicatie met de omgeving van een cliënt een punt van aandacht. In verreweg de meeste gevallen bleek de zorgboerderij bereid te leren van klachten, door de werkwijze aan te passen, door de deskundigheid te vergroten. Soms komt de Commissie tot de conclusie dat er sprake is van 'een ernstige situatie met een structureel karakter' (art. 6, derde lid, reglement). In 2015 heeft zich dat niet voorgedaan.

4. Belangenbehartiging

Goed voor elkaar?

Het hoofddoel is om met elkaar een krachtig geluid van de sector Zorglandbouw te laten horen richting landelijke, regionale en lokale politiek, beleidsmakers en hen hiermee tot andere inzichten te brengen en beleid positief te beïnvloeden. En zodoende de positie van onze zorgboeren te versterken.

Om dit te bereiken zijn er;

- in 2015 diverse gesprekken gevoerd met het ministerie van VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) en de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) over knelpunten en mogelijke oplossingen als gevolg van de stelselwijziging voor de zorgboeren o.a. is gesproken over de toename van de administratieve lastendruk (bureaucratie), grote kortingen, het ontmoedigen door verschillende gemeenten van het PGB, niet functionerend berichtenverkeer en de betalingsproblematiek PGB (SVB) en gemeenten. Waardoor als gevolg daarvan diverse zorgboerderijen onder grote financiële druk zijn komen te staan met alle gevolgen van dien.
- Via de ChristenUnie is hierover een motie ingediend.
- Er is vervolgens een knelpuntenoverzicht met oplossingsrichtingen vanuit de Zorglandbouw aangeboden en besproken met het ministerie van VWS en de vertegenwoordigers van de VNG.
- Daarnaast heeft er overleg plaatsgevonden met de samenwerkingspartners in dit transitieproces o.a. met de BVKZ (Branchevereniging voor kleinschalige zorg), Per Saldo, en met diverse cliëntenorganisaties. Met als doel met elkaar acties uitzetten, informatie ophalen bij onze zorgboeren en die bespreekbaar maken met de staatssecretaris, Tweede Kamerleden, ministeries van VWS en EZ en andere relevante partijen.
- Een voorbeeld van die krachtenbundeling is de FLZ Barometer waardoor we met informatie van onze zorgboeren, de problematiek rondom de betalingen vanuit de SVB goed in kaart hebben kunnen brengen.
- Ook heeft die krachtenbundeling mede geleid tot de helpdesk. Contact Noodbevoorschotting helpdesk@hervorminglangdurigezorg.nl

- De VNG erkent veel van de kenbaar gemaakte knelpunten en heeft toegezegd hard te werken aan het oplossen daarvan. T.a.v. de knelpunten in de uitvoering rondom uitbetalingen van declaraties en facturatie worden ook acties op landelijke niveau hierop uitgevoerd;
- Het ministerie van VWS raadt vervolgens zorgboeren aan, cliënten te attenderen op de onafhankelijke cliënten-ondersteuning om een goed gesprek te kunnen voeren met de gemeente.
- FLZ, VNG en VWS zijn het er over eens dat de voorbeelden van de gemeenten en zorgboeren waar het goed gaat, meer gedeeld moeten gaan worden en zo te leren van elkaar, gemeenten onderling en zorgboeren.
- Berichtgeving aan de Tweede Kamer en gemeenten:
  - In de kwartaalrapportage aan de Kamer zal medio 2016 een passage worden opgenomen over de knelpunten en mogelijke oplossingen die zorgboeren ervaren;
  - In de wethoudersbrief zal medio 2016 een passage worden opgenomen over de knelpunten en mogelijke oplossingen die zorgboeren ervaren;

Ook voor 2016 zal de FLZ concrete casussen van de Zorgboeren met het ministerie van VWS en de VNG blijven bespreken en samen naar mogelijke oplossingen kijken.

Verdiepingsdag Federatie Landbouw en Zorg

Op vrijdag 6 november 2015 zijn de vertegenwoordigers van de regionale organisaties van zorgboeren (de FLZ-leden) samen met het FLZ bestuur in gesprek gegaan over de veranderingen in het speelveld van zorgboeren en wat dit voor de zorgboeren en de sector betekent. De timing is goed om dit eind 2015 met elkaar te doen en daarbij in gesprek te gaan over wederzijdse behoeften, zorgen, kansen en verwachtingen. Hierdoor hebben we samen een basis kunnen leggen voor het fundament om met elkaar te bouwen aan een toekomstbestendige en door de zorgboeren gedragen Federatie Landbouw en Zorg en een perspectievolle sector zorglandbouw.

5. Communicatie

- Naast de FLZ nieuwsbrieven

en de websites www.zorgboeren.nl

en www.landbouwzorg.nl

is ook het gebruik gestimuleerd van het FLZ platform als virtueel communicatiekanaal voor de aangesloten zorgboeren.

Zorgboeren en bestuursleden zijn uitgedaagd om hun ervaringen en kennis op het virtuele FLZ platform te delen;

- De factsheet over de 7 kernkwaliteiten van de zorgboerderij en film 'Er toe doen' is Film, is breed verspreid onder de relevante stakeholders van de sector;

Daarnaast hebben de regionale organisaties een aantal exemplaren van de factsheet ontvangen die gebruikt kunnen worden in de communicatie met de gemeenten, zorgverzekeraars en andere belangrijke stakeholders.

- Het landelijk congres 'Krachtige Kleinschaligheid' heeft de sector veel positieve exposure gebracht.

Een belangrijke communicatiedrager en middel is het congres 'Kracht van kleinschaligheid' d.d. 18 september 2015, dat mede mogelijk is gemaakt door een financiële ondersteuning van het ministerie van VWS. Dit congres heeft nog eens benadrukt en omlijst hoe mooi en kleurrijk palet de zorglandbouw biedt. Voor zorgboerderij een kans om maximaal te proeven van de innovatiekracht, effectiviteit en actualiteit in de zorg.

De medewerking van zowel de heer Martijn Verbeek (directeur Langdurige zorg ministerie van VWS) als mevrouw Jantine Kriens (voorzitter directieraad VNG) op deze dag is door de FLZ zeer op prijs gesteld. Zij gingen constructief in discussie met de deelnemers van het congres. De deelnemers zagen dit congres ook als een mogelijkheid om de problematiek die er in hun regio gedurende de transitie speelde naar voren te brengen. Hier werd ook door de aanwezige politici goed op gereageerd

- Bijzonder aspect gedurende deze dag is met name het effect van Natuur op ons brein en derhalve op onze gezondheid. Een discussie die dan ook gaat over preventie i.p.v. cure.
- Ook zijn de diverse innovaties in het aanbod en de kansen die de kleinschalige zorg in samenwerking oppakt in de diverse workshops prachtig naar voren gebracht.
- Aan alle deelnemers van het congres is de Factsheet over de 7 kernkwaliteiten van de zorgboerderij' verstrekt en is de film "Er toe Doen" vertoond. Door de deelnemers is het congres als bijzonder waardevol ervaren, de evaluatie gaf een 8 gemiddeld aan.
- **In 2015 is de basis gelegd voor de landelijke uitrol van het project Vriendentuinen** (mede mogelijk gemaakt door Stichting DOEN) dat in de provincie Noord Holland (Stichting Landzijde) is ontwikkeld.
Concept **Vriendentuinen**: waarbij zorgboerderijen een structurele voedselstroom willen ontwikkelen voor mensen die afhankelijk zijn van de Voedselbank en met deelnemers van de zorgboerderij verse groenten telen en eieren aanbieden. Dit is een mooie vorm van hoe kwetsbare mensen andere kwetsbare mensen helpen en betekenisvol deelnemen aan de samenleving. In navolging van de Zorgboerderijen in Noord Holland zijn een 11-tal zorgboeren in de Gelderse Achterhoek met de ontwikkeling van Vriendentuinen gestart. (het project Vriendentuinen wordt financieel ondersteund door Stichting DOEN)

- Maand van de zorglandbouw juni waarop weer vele zorgboeren hun zorgboerderij opstelde voor het publiek.

Diverse zorgboerderijen hebben in die periode hun zorgboerderij opengesteld voor de omgeving en dit kenbaar gemaakt op de speciale site op www.landbouwzorg.nl

6. Financieel

Het jaar 2015 is in financieel opzicht met een klein negatief resultaat afgesloten.

Verder verwijzen wij graag naar de jaarrekening van de FLZ 2015.

7. Kennis - en innovatie

De Kennis en Innovatieagenda agenda voor Landbouw en Zorg bestaat uit 2 onderdelen.

1. Kennis en Onderzoeks-agenda voor Landbouw en Zorg door ZonMw.
(voor nadere informatie en onderzoeksresultaten van ZonMw kijk dan op <http://www.zonmw.nl/nl/>. Dit betreft m.n. onderzoek naar het effect van landbouw en zorg (zorgboerderijen) op specifieke doelgroepen.

De onderzoeken die in 2015 zijn afgerond zijn:

- a. (kosten) Effectiviteit) van zorglandbouw voor mensen met een verstandelijke beperking. Zie <http://landbouwzorg.nl/index.php?pagid=36> voor de factsheet.
- b. Onderzoek naar de bijdrage van dagbesteding op zorgboerderijen en reguliere dagbesteding aan de maatschappelijke participatie van mensen met dementie en hun mantelzorgers. Zie <http://landbouwzorg.nl/index.php?pagid=36> voor de factsheet.

Voor de onderzoeksresultaten en de diverse factsheets daarvan verwijzen wij u graag naar de website van de Federatie Landbouw en Zorg www.landbouwzorg.nl

2. Innovatie en Ambitieagenda voor de Zorglandbouw in het kader van het Agro & Food Topsectorenbeleid.

De uitvoering van de Innovatie - en Ambitieagenda Zorglandbouw is in 2015 gecontinueerd en heeft in nauwe samenwerking met WUR de volgende resultaten opgeleverd:

Tijdens de Dag van de Multifunctionele Landbouw die, d.d. 9 december 2015, was georganiseerd ter afronding van de P(ubiek) P(rievate) S(amenwerking), werden de resultaten gepresenteerd van het 3-jarige onderzoeksprogramma van Wageningen UR en de vakgroep multifunctionele landbouw van LTO. Naast alle mooie resultaten en ontwikkelingen binnen de multifunctionele landbouw, heeft ook de Zorglandbouw zich sterk laten zien op deze dag.

- Door de zorgboeren verenigd in het pioniersnetwerk zorglandbouw is een visiedocument opgesteld. De Federatie Landbouw en Zorg juicht dit soort samenwerking van harte toe en ondersteunt de activiteiten van het pioniersnetwerk. De Federatie Landbouw en Zorg hoopt dat andere zorgboeren en gemeenten dit visiedocument gaan gebruiken om gezamenlijk te werken. Hoe vertel je een ambtenaar wat een zorgboerderij is en wat het kan betekenen voor een gemeente met betrekking tot de decentralisaties in de zorg? Samen met een aantal ervaren zorgboeren heeft Wageningen UR een visiedocument of factsheet opgesteld, waarmee ondernemers een constructief gesprek aan kunnen gaan.

Het visiedocument 'De gewenste transitie in de zorg – in samenwerking met Wageningen UR ontwikkeld en door de Federatie Landbouw en Zorg gecommuniceerd naar de zorgboeren en de diverse stakeholders.

- Brochure 'Behandeling een kans voor de zorgboer'

Behandeling een kans? Alleen als het goed bij je past! Er ontstaan door de vele veranderingen in zorg, welzijn en arbeidsparticipatie nieuwe kansen voor zorgboeren. Behandeling is daarvan een uitdagend voorbeeld. Maar deze kans is er niet voor iedereen. Het vraagt nogal wat van je als mens en ondernemer. Hoe zorg je ervoor dat de nieuwe cliënten ook daadwerkelijk een goede behandeling krijgen? Wat betekent het voor de aandacht voor je huidige deelnemers/cliënten? Ben je in staat om met behandelaars samen te werken? En zo ja, op welke wijze? De brochure gaat in op al deze vragen via concrete voorbeelden. Dat gebeurt aan de hand van een aantal pionierende zorgboeren die al met behandeling op hun zorgboerderij aan de slag zijn gegaan.

- In samenwerking met de Wageningen universiteit is het project **“Competentieontwikkeling en leertrajecten voor jongeren en volwassenen zonder startkwalificaties”** gestart. Met als belangrijkste doel: kennis en ervaring te delen over wat we nu doen, waar het gaat om opleiden. Een eerste aanzet te maken voor certificerende leerlijnen op de zorgboerderij en afspraken te maken over de mogelijke ontwikkelstappen.

- **Brochure Wonen op de zorgboerderij: Dag en nacht profiteren van de kwaliteiten van de boerderij!**
De brochure over ‘Wonen op de zorgboerderij’, is in de samenwerking tussen de Wageningen UR en de Federatie Landbouw en Zorg ontwikkeld.

Deze brochure is de derde in de serie brochures die beschrijft hoe de zorgboer veerkrachtig kan inspelen op de veranderingen in de zorg. Met nadere informatie en voorbeelden over wat er allemaal mogelijk is op het gebied van wonen, voor welke deelnemers/cliënten wonen op de boerderij geschikt is en wat er voor nodig is om het te realiseren. Daarnaast worden er nog allerlei praktische handreikingen gegeven.

➤ **Afronding onderzoek van het programma Landbouw en Zorg door ZonMw.**

Eind 2015 is het ZonMw programma Landbouw en Zorg afgerond. Een programma waarin een business case en een viertal onderzoeksprojecten de (kosten)effectiviteit van de sector in kaart hebben gebracht. Resultaten tonen aan dat de sector een waardevolle aanvulling is op de reguliere zorg.

Het programma Landbouw en Zorg sluit aan bij de doelstelling van het beroepenveld om zich verder te professionaliseren. Gelet op de grote veranderingen die zich momenteel in de zorg voltrekken (van Rijk en provincie naar gemeenten) is deze professionalisering alleen maar belangrijker geworden.

Het programma Landbouw en Zorg is opgezet met de intentie om de betekenis en de effecten van de sector zorglandbouw beter te onderbouwen en de kwaliteit ervan te versterken. Om deze doelstellingen te bereiken is een doorvertaling van de onderzoeksresultaten zeer belangrijk. Een doorvertaling waarin de resultaten dienen als

handvatten om de zorg effectiever en beter onderbouwd vorm te geven. In 2016 zal in dit kader een voorstel voor een eenjarig implementatietraject ter afronding van het programma Landbouw en Zorg in overleg tussen ZonMw en de Federatie Landbouw en Zorg bij het ministerie van Economische Zaken worden ingediend.

8. 2016

De FLZ zal als landelijke branche-organisatie samen met andere belangenorganisaties zich hard blijven maken voor de positie van een sector die er toe doet.

De professionalisering van onze sector, blijft ook in 2016 een belangrijk speerpunt en is gebaseerd op het streven om steeds te verbeteren en elke dag leren het beter te doen!

De veranderingen in de zorg zijn in volle gang en van rust binnen het sociale domein is dan ook geen sprake en naar verwachting zal die dynamiek in de komende jaren blijven. Belangrijk voor de zorgboeren en de regionale organisaties van zorgboeren is dat zij aangesloten blijven op dit veranderingsproces en investeren in de samenwerking met gemeenten, zorgverzekeraars, cliëntenorganisaties en daarbij duidelijk zichtbaar zijn en zo kunnen laten zien wat hun zorgboerderij toevoegt aan het zorgspectrum en de samenleving.

De uitdaging voor de zorgboeren en de regionale organisaties is dat zij aan tafel zitten, wanneer o.a. gemeenten de volgende fase tot vernieuwing van de arrangementen tot uitvoering gaan brengen.

Een jaar waarbij we met elkaar in gesprek gaan en blijven over wederzijdse behoeften, zorgen, kansen, verwachtingen en vooral het leren van en met elkaar. Daarbij steeds bewust zijn van waar je het met elkaar voordoet; kwetsbare mensen een veilige en leuke plek, met betekenisvol werk bieden, waar zij, hun omgeving en wij trots op zijn.

Het gesprek blijven aangaan met de gemeenten, cliënten(belangen)organisaties, zorgverzekeraars, de ministeries, de VNG en andere relevante partijen waardoor we samen het fundament versterken van een toekomstbestendige en perspectiefvolle sector Landbouw en Zorg.

Voorthuizen, juni 2016

Marijke Vos,
Voorzitter Federatie Landbouw en Zorg Nederland

Ton van der Biezen,
Directeur Federatie Landbouw en Zorg Nederland

Meer informatie op: www.landbouwzorg.nl en www.zorgboeren.nl